

LÖRDAGEN DEN 17 JUNI 2000

Regler vid vårdnadstvister över efter USA-kritik

FÖRSVARSI

Sver
kris]

itik från USA
svenska
ngen av
särenden

►Den allt starkare kritiken från USA mot den svenska hanteringen av vårdnadsärenden har gett effekt.

Justitieminister Laila Freivalds har beslutat om en översyn av det svenska systemet. Det sker i samarbete med utri-

kesdepartementet. Kanslirådet Johan Montelius vid UD har varit i Washington och konfronterats med den amerikanska kritiken.

- Det finns inte fog för kritiken, säger han och hänvisar till en statistik som UD har över in-

ternationella vårdnadstvister. Samtidigt medger han att det inte finns några uppgifter om i vilken utsträckning Sverige faktiskt skickar tillbaka bortförda barn sedan svenska domstolar beslutat att de ska tillbaka.

Nyheter 4

►EU:s militära kriskarpare konturer i Portugal. EU-lä besluta om de tre rion som den från 60 000 man ska av uppgifterna tvingande. En an

Öppnar för ljus framtid

bron, 1,6 mil lång och 820 000 ton tung har hon varit väntad på i över ett år. Bron öppnar för ljusare framtidsutsikter i södra Sverige än någonsin sedan 1970-talets tunga industris guldålder. På den danska sidan byggs Köpenhamns storflyg-

plats Kastrup ihop med en helt ny stadsdel som står än så länge en ensam "pølseman" och som leder SvD Näringsliv en serie om den nya bro-

täkt med inte grov

inlåst i ett garage hela nätterna sönderskurna, våldknivhot, bands till händer och misshandlades. Trots det så hade inte fallet som grov våldtäkt. I stället hade inte fallet som grov våldtäkt, varåklagare Robert Näppi. Justitieministern Gun Hellström säger att straffen blir för låga under knivhot bedöms som våldtäkt. **Nyheter 5**

Tjäna pengar på rätt försäkring

►Det kan avgjort löna sig att välja rätt bolag för den som ska försäkra sommarstugan. "Fel" bolag kan innebära att du får betala tre gånger mer än du skulle behöva för din försäkring. Självrisk är en del i försäkringen som man ska vara extra noga att granska.

Pengar finns också att spara på avgifterna man betalar som fondsparare. Höga avgifter är bara motiverade om du som sparare får ett mervärde.

Näringsliv 17

Konststad Umeå: Som brukligt är Umeå en internationell konststad under sommaren med stor skulptursatsning i Umedalen och fem utställningar på Bildmuseet. **Kultur 17**

"USA-seger" inom räckhåll

►Vietnamkriget var inte alls ett stort krig och USA:s vankelmått förödande konsekvenser, hävdar historiker i dag.

Vitala amerikanska intressen på spel, och även om de första krigsföring präglades av missgynnade segern inom räckhåll vid tiden för penstillståndet 1973.

Endast hemmaopinionens utslag blev saknades.

Kultur

KULTURCHEF: PETER LUTHERSSON, NYHETSCHEF: SVANTE FREGERT, KRITIKCHEF: ERIK WALLRUP, STRECKARREDAKTÖR: KAY GLANS,
 REDAKTION: TEL 08-13 51 67, 13 51 44. TELEFAX 08-13 51 00, E-POST: kultur@svd.se
 KONSTREDAKTÖR: MÄRTEN CASTENFORS, 08-13 59 41

Svävande klänning. Spöklig dagerrotyp på spegelglas av engelsmannen Adam Fuss.

Konstallianser på visit i Umeå

KONST

Umedalen skulptur 2000.
(tom 3/9)

Bildmuseet: Adam Fuss, Alfredo Jaar, Cristián Silva, Adriana Varejões och Kjell Endresen
(tom 3/9)

Ett hetsigt blått streck, en laserstråle, jagar och skär i William Kentridges grovt gråsvarta figurer och gyttriga stadsformationer. Stör riktning och framfart, lättja och trötthet i denna animerade kortfilm.

Konstnären William Kentridges gestalter är ritade i en tungt rastlös och lite smutsfull stil, som är figurerna dammråttor som hunsas genom den larmande storstad som både föder och äter dem. En sorgsam berättelse åtföljd av skevt saktmodiga toner. Huvudkaraktären är en lätt överviktig äldre man som i finalen upp-givet och stilla ser den blå strålen rinna som utspillt bläck ur bröstfickan. Denna blå hets eller gråt stiger honom till lären – aningens sentimentalt och förutsägbart, men det finns en färsk sårighet hos dessa förvirrat skrämde varelser kallade människor, som gör nutidssagan berörande.

William Kentridge bör dig från och boende i Johannesburg, är en av de arton konstnärer som Stefan Andersson valt till sin sjunde sommarutställning i Umedalens park med tillhörande gallerilokaler. Här återfinns verk från till exempel Finland och Japan, Sydafrika och Kina. Stefan Anderssons verksamhet brer taktfast ut sig – nu också lokalmässigt då årets utställning krävt extra utrymme. Tyngdpunkten ligger inte längre på utomhuskonsten även om parken hela tiden berikas med nya konstverk – i år med bland andra Anna Renströms Alliansring, som blank och i manshöjd omsluter ett av träden. Ett vigselbevis som lik en konkvav spegel infångar inte bara den förmälda utan också betraktare och omgivning.

I den ordinarie gallerilokalen strax intill har japanen Tassuo Miyajima sökt inhägnade tiden, kanske både den digitala och det trädlika växandets dito som väl lär spränga sin äktenskapliga boja med okända konsekvenser som följd.

I ett mörklagt rum låter Miyajima nutida fyrkantiga och självlysande siffror röra sig över ett mörkt golv. Tiden spilar sina koder utan att kunna gripas. Likadant i de målningar Miyajima ställer ut – kuber i vars genomsiktiga tomrum färgade siffror svävar.

I andra änden av det gamla mentalsjukhusområdet i Umedalen återfinns, i årets tillfälliga extra utställningsrum, en annan gestaltning av tiden. Dess oändlighet byggt på upprepning. Max Deans kortfilmsvideo *The robotic chair* – an animated short, är en bildsatt idé om den självbyggande och självförstörande pinnstolen. Explosion, uppbyggnadsarbete, explosion, fågel Fenix med fyra ben.

Oavsett tidens skepnader är utforskandet av den något som sysselsätter många av de utställande konstnärernas arbeten. Ett före och ett efter, rensans utsträckning i skiftande rum, något som upptar Anders Rönnlunds video *Min atelje Idé Historia*. Ackompanjerad av en brötig garagemusikalisk puls tuggar ett färdande fordon, kanske en lastbil, i sig mil efter mil – över broar, genom neonupplysta nätter. Denna monotona resa interfolieras, överlappas och glider in i bilder av kryllande maskars ätande, växande, ätande. Det ständigt pågående växandet, intagandet av intryck som föda.

Ulf Rolofs Desert ställer ut två modeller av en bogserbåt – den ena barnsligt oskuldsfull lik en badkarsleksak mitt i rummet, den andra som liggande på sida och på väg att gå i kvav, får en helt annan inne-

börd genom att den belyses av ett platt och lite kladdigt ägg-gulesken. Det trygga och det hotande i var sitt rum, förbundna genom sin gemensamma grundform.

En kort promenad från Umeå centrum, invid den minimala röda träkyrkan ligger Bildmuseet och i dess spaciösa lokaler visas under sommaren fem konstnärers verk. I fokus står den brittiske konstnären Adam Fuss med sin utställning *Less of a Test than Earth*.

Hans serie med fotografier tagna utan kamera kan i först stonege intryck av färgmässigt övergödda Kodakbilder med sina diffusa motiv, hallucinatoriskt uppförstorade. Men grällheten är en yta, en ingång och hälsning från en värld som kan associera till insiderfotografen Lennart Nilssons uppräcktsresa under den milda huden. De oföddas tillvaro är stadd i utveckling men ännu inte redo att betraktas. Ofärdiga fenomen som pendlar mellan att vara växt och varelse, blomstjälk och blodomlopp. Här finns silhuetten av ett mörklagt simmande spädbarn sedd underifrån, eller en växande vattenring som förvandlats till skrynkligt tyg. Förvillelser, sken – det avbildade har fråntagits sin vardagliga skrud, sina tydligaste igenkännings-tecken och delvis blivit något

annat. Tillfällighet och slump som ögonblicket håller kvar och stadfäster.

I ett inre rum har Fuss senaste verk fått plats, en serie svartvita dagerrotyper samlade under titeln *Mitt spöke*. Transparenta motiv, ogripbara som tankeflimmer – en kvinnokropp i profil, fåglar i flykt och en gammaldags flickklänning. Spökligt lätt förnims den osynliga flicka, docka, väsen som burit klänningen. Det fjärliska plagget är fäst på spegelglas och in-tar också mig, som ett spindel-nät jag inte hinner väja för.

Och av fåglarna i flykt återstår bara deras vinglag likt vita trianglar i ett grått dis.

Efterbildens effekt och påverkan återfinns i Alfredo Jaars tysta och suggestiva treminuters film *Epilogue*, där det ur den vita bildskärmen framträder ett ansikte som sedan långsamt tonas ned och dras in i vit-heten. Kvar är en minnesskugga. Kvinnan heter Caritas, en av många flyktingar i Rwanda. Jaars andra verk är ett grupp-fotografi på storbildskärm – tretiosex flyktingar, i väntan. De är på väg, men saknar möjlighet att välja både färdväg och mål.

Att bli avriven och fråntagen sin historia och hemtillhörighet är något den brasilianska konstnären Adriana Varejões verk handlar om. Bemålade kakelplattor, blåvita eller grönvita azulejos, bildar vägg eller

hud med tatuerade kartor som utsatts för grov åverkan – ur det sönderrivna och uppfläckta väller färgsjökiköttets och blodets nyanser.

Helt utan hem är de gatu-barn Cristián Silva tillställer sina två verk – ett tält i form av en stor keps som bärs av en tv-figur, El Chavo, känd som symbol för de hemlösa och Silvas andra verk är en miniatyr av Chiles fotbollsstadium. Säte för bollspel och grymma övergrepp, en plats där konstnären far dessutom arbetat som fotbollsdomare.

Vidsidanavi ett av de mindre salarna står Kjell Endresen ganska slutna arbeten. Hans betraktan av världen är introvert, ogripbar och sluten. Men så försöker han också inventera språkets strukturer genom små skrivna meddelande och hyllika byggsystem under rubriken "reservdelar för det kosmiska språket". Skuggan av Babylons torn vilar tung kring Endresens sköra verk som vänder sig djupt in i sin egen hemlighetsfullhet.

Långt där inne i språkets mörker och ordlöshet, som en port kanske ut i ett annat sätt att kommunicera, tycker jag mig se en av Adam Fuss svävande klänning. Tålmodigt och detaljerat sydd glider den likt ett okänt djur in i minnet.

EVA RUNEFELT